

KONCEPCJA

IV. KIERUNKI FUNKCJONALNO-PRZESTRZENNEGO ROZWOJU GMINY

1. Kierunki rozwoju wynikające z uwarunkowań środowiska przyrodniczego

Zgodnie z polityką ekologiczną państwa za podstawę wszelkich działań planistycznych została przyjęta zasada zrównoważonego rozwoju. Pojęcie rozwoju zrównoważonego rozumiane jest jako rozwój w harmonii z przyrodą, zgodny z naturalnymi uwarunkowaniami przyrodniczymi, odbywający się z poszanowaniem dóbr przyrody, respektujący walory środowiska przyrodniczego, godzący prawa przyrody z prawami ekonomii, przyjazny dla środowiska. W świetle powyższych założeń za podstawowe kierunki polityki przestrzennej należy uznać:

- utrzymanie ochrony obszarów i obiektów objętych ochroną prawną oraz objęcie ochroną dalszych obiektów i obszarów odznaczających się szeroko rozumianymi walorami przyrodniczymi,
- zachowanie systemu naturalnych powiązań przyrodniczych, niezbędnych do utrzymania ciągłości przestrzennej obszarów biologicznie cennych,
- zachowanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych terenu,
- zachowanie równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym,
- optymalne wykorzystanie zasobów naturalnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego.

Kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego.

Uwzględniając środowisko przyrodnicze w określaniu kierunków rozwoju przestrzennego i gospodarczego należy zwrócić uwagę na jego stan i uwarunkowania preferujące racjonalne wykorzystanie wartości środowiska przyrodniczego oraz zalecenia zmierzające do ochrony przed postępującą degradacją, a także tendencje zmian wynikające z transformacji gospodarczej i aktualnych potrzeb społeczno-ekonomicznych.

Podstawowe uwarunkowania rozwoju gminy Ręčno wynikają z postanowień przepisów dotyczących rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i ich stref ochronnych.

Pasażerska komunikacja autobusowa

Obsługę komunikacją zbiorową obszaru gminy pełni Państwowe Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej z siedzibą w Piotrkowie Trybunalskim. Linie autobusowe przebiegają drogą wojewódzką i drogami powiatowymi nr 30409 i 30412.

Analiza powiązań funkcjonalnych układu komunikacyjnego

Transport osób i towarów wewnątrz gminy zapewniają przede wszystkim drogi powiatowe, gminne, ulice wiejskie, drogi śródpolne, wewnętrzne dojazdowe a także droga wojewódzka stanowiąca szkielet układu komunikacyjnego gminy. W zakresie powiązań wewnątrzgminnych sieć drogowa jest wystarczająco gęsta. Wszystkie wsie są obsługiwane komunikacyjnie, mają połączenie z siedzibą gminy i ze sobą. Generalnie w obecnym stanie większość dróg wymaga przebudowy bądź modernizacji, szczególnie w zakresie szerokości jezdni i wzmocnienia nawierzchni. Dotyczy to zarówno części drogi wojewódzkiej, dróg powiatowych a przede wszystkim dróg gminnych, które charakteryzują się złym stanem technicznym.

Wąskie korytarze komunikacyjne są problemem powszechnym, niemniej jednak stanowią pewne ograniczenie w połączeniach komunikacyjnych, szczególnie obecnie w dobie rozwoju motoryzacji i coraz większych gabarytów samochodów dostawczych czy też maszyn rolniczych. Dochodzi do tego jeszcze tendencja obustronnego obudowywania dróg i ulic wiejskich zabudową zagrodową i mieszkaniową, w bliskiej odległości od jezdni, która jeszcze bardziej utrudnia warunki jazdy lub przewozu stwarzając również niebezpieczeństwo wypadków. W celu zahamowania tego procesu należy zadbać, aby drogi nie były obustronnie obudowywane, tzn. należy odpowiednio pokierować ruchem budowlanym poprzez lokalizację nowej zabudowy w bezpiecznej odległości od dróg publicznych, szczególnie tych wyższych rangą.

Powiązania zewnętrzne gminy zabezpieczają drogi: wojewódzka i powiatowa. Utrudnione są powiązania gminy z południowo – wschodnią częścią województwa (gminy Aleksandrów, Żarnów), gdyż brak jest na obszarze gminy przeprawy mostowej przez rzekę Pilicę, która stanowi wschodnią jej granicę. Najbliższe przeprawy mostowe występują w Sulejowie i Przedborzu.

Wnioski – uwarunkowania generalne stanu

1. Wskazane jest podniesienie parametrów technicznych podstawowego układu komunikacyjnego gminy, w tym nawierzchni jezdni dróg powiatowych. Głównie chodzi o doprowadzenie szerokości jezdni do wielkości 7,0 – 6,0 m.
2. Konieczna jest przebudowa nawierzchni nieutwardzonych dróg gminnych poprzez sukcesywne ich utwardzanie wraz z poszerzeniem szerokości jezdni do wymogów normatywnych.
3. Modernizacji wymaga również droga wojewódzka, szczególnie na odcinku Ręčno – Przedbórz.
4. Występuje potrzeba przeprawy mostowej w rejonie Ręczna i stworzenie niezależnego połączenia na ciągu Kamieńsk – Łęki Szlacheckie – Ręczno – Aleksandrów – Żarnów.

Środowisko przyrodnicze gminy Ręczno charakteryzuje się:

- zróżnicowaną, atrakcyjną krajobrazowo rzeźbą terenu i ciekawą budową geologiczną,
- czystymi pod względem ekologicznym glebami, jednak w większości o niskiej bonitacji niesprzyjającej produkcji rolnej,
- istnieniem wielu cennych elementów przyrodniczych i krajobrazowych objętych ochroną w tym: Sulejowski Park Krajobrazowy, rezerваты, parki zabytkowe, użytki ekologiczne, oraz nie objętych ochroną prawną (starodrzew, wartościowe fitocenozy, drzewa pomnikowe),
- dużymi zasobami czystych wód podziemnych,
- położeniem w bezpośrednim sąsiedztwie rzeki Pilicy, co m. in. stwarza zagrożenie wezbraniami o charakterze powodziowym,
- występowaniem podstawowych surowców niezbędnych do produkcji materiałów budowlanych oraz dla potrzeb drogownictwa i budownictwa w stopniu wystarczającym do zaspokojenia potrzeb własnych gminy, a w niektórych przypadkach znacznie przewyższających te potrzeby.

Podstawowe kierunki rozwoju wynikające z uwarunkowań środowiska przyrodniczego to:

- utrzymanie ochrony obszarów i obiektów objętych ochroną prawną oraz objęcie ochroną dalszych obiektów i obszarów, cennych ze względu na ich rolę w kształtowaniu środowiska przyrodniczego,
- przestrzeganie przepisów prawnych oraz wytycznych dotyczących ochrony środowiska przyrodniczego na terenie gminy, wynikających przede wszystkim z Programu Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego oraz Wojewódzkiego Programu Pilica,
- zachowanie walorów krajobrazowych i przyrodniczych terenu,
- zachowanie systemu naturalnych powiązań przyrodniczych, niezbędnych do utrzymania ciągłości przestrzennej obszarów biologicznie cennych,
- zachowanie bioróżnorodności oraz utrzymania zdolności ekosystemów do odtworzenia zasobów przyrodniczych,
- dbałość o utrzymanie równowagi ekologicznej w środowisku przyrodniczym,
- optymalne wykorzystanie atrybutów przestrzeni przyrodniczej dla rozwoju społeczno-gospodarczego, w tym zwłaszcza turystyki i rekreacji.

Ochrona walorów krajobrazowych i przyrodniczych

Wyjątkowe walory przyrodnicze gminy, centralne położenie w ramach tworzonego ekologicznego Systemu Obszarów Chronionych w Polsce Środkowej, istnienie na jej obszarze wielu form ochrony przyrody (patrz rozdz. Środowisko przyrodnicze, podrozdz. Walory przyrodnicze gminy) sprawiają, iż podstawowe uwarunkowania rozwoju gminy Ręczno wynikają z postanowień szczegółowych przepisów o ochronie przyrody.

Sulejowski park Krajobrazowy

Ochrona parków krajobrazowych musi być prowadzone zgodnie z Planem Ochrony Parku. Plan Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego jest planem zrównoważonego rozwoju na obszarze Parku i jego otuliny, a jego ustalenia są wiążące przy sporządzaniu miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Ręczno.

Dla poszczególnych jednostek struktury przestrzennej SPK znajdujących się na terenie gminy Ręczno, wprowadzone zostały następujące działania ochronne i rewaloryzacyjne:

Dolina Pilicy

- zakaz wszelkiej zabudowy i parcelacji terenów dla celów budowlanych na obszarach nadbrzeżnych i zalewowych,
- opracowanie Projektu Ochrony i realizacja rekonstrukcji skarp nadbrzeżnych rzeki Pilicy,
- opracowanie i realizacja szczegółowego projektu ochrony łąk i mokradeł w dolinie Pilicy,
- subsydiowanie rolnictwa w celu utrzymania ekstensywnej gospodarki w rejonie Pilicy (dna dolinnego Pilicy i jej dopływów),
- ochrona ostoi faunistycznych,
- realizacja programu ochrony wód,
- wyznaczenie szlaków turystycznych i ścieżek dydaktycznych.

Węzeł ekologiczny Pilicy i Strugi Stobnickiej

- wprowadzenie zakazu budowy i parcelacji gruntów,
- ochrona szczególnie cennych torfowisk i innych mokradeł, zakaz melioracji i inwestycji, które mogłyby spowodować pogorszenie stosunków wodnych,
- ochrona ostoi faunistycznych,
- ochrona węzła przed intensywnym użytkowaniem rekreacyjnym – na terenach wyznaczonych do celów rekreacyjnych (w obowiązujących planach miejscowych) postuluje się tworzenie działek o powierzchni min. 3000 m²,
- nadanie prawnych form ochrony szczególnie cennym obszarom - utworzenie zespołu krajoznawczo – przyrodniczego obejmującego m. in. skarpe pod Szarbskiem (gm. Aleksandrów), oraz tworzenie nowych użytków ekologicznych.

Korytarz ekologiczny Stobienki

- ochrona gleb organicznych poprzez nasadzenia glebochronne i przeciwdziałanie obniżaniu się poziomu wód gruntowych,
- utworzenie projektowanego rezerwatu Struga Młynki wraz z otuliną,
- utworzenie stanowiska dokumentacyjnego w Stobnicy, w celu wyeksponowania wychodni jurajskich iłów marglistych, margli i iłowców,
- wykonanie zadrzewień stoków, zapobiegających erozji powierzchniowej.

Pasma leśne Bąkowej Góry

- ochrona muraw kserotermicznych i psammofilnych,
- utworzenie stanowiska dokumentacyjnego na terenie nieużytkowanego kamieniołomu piaskowców kredowych,
- ochrona gleb pochodzenia organicznego przed zmianą poziomu wód gruntowych,
- oznakowanie ostoi zwierzyny.

Rezerваты

Istniejące na terenie gminy rezerваты „Wielkopole” i „Las Jawora” nie posiadają planów ochrony. **Konieczne jest jak najszybsze sporządzenie planów ochrony dla tych obszarów i przedstawienie ich do zatwierdzenia Wojewódzkiemu Konserwatorowi Przyrody. Prowadzenie gospodarki leśnej na terenach rezerwatów musi odbywać się w uzgodnieniu z WKP.**

W celu ochrony cennych walorów środowiska przyrodniczego gminy Ręčno wskazane jest objęcie różnymi formami ochrony następujących obszarów i obiektów:

- obszar Struga Młynki – dolina Pilicy - **projektowany rezerwat**
Struga Młynki, jest niewielkim, śródleśnym ciekim wodnym, dopływem Stobniczanki (Strugi Stobnickiej). Towarzyszące temu strumieniowi i dolinie Pilicy łągi jesionowo – olszowe, tworzą dogodny warunki dla bytowania bobrów. Proponowany obszar rezerwatu to ok. 50 ha.
- uroczysko Przewóz nad Pilicą - **projektowany rezerwat**
W okolicach Przewozu zachowały się fitocenozy borów sosnowych. Powierzchnia proponowanego rezerwatu to 25 ha. Teren ten cechuje się dużą różnorodnością florystyczną, występują chronione i zagrożone wyginięciem rośliny.
- okolice wsi Paskrzyń - **projektowany rezerwat.**
- dolina Pilicy (zarówno prawobrzeżna jak i lewobrzeżna część) od zakola Pilicy na północy na wysokości wsi Trzy Morgi do obszarów położonych na wysokości Justynowa (gmina Aleksandrów) na południu - **projektowany zespół przyrodniczo – krajobrazowy.**
- Okolice Bąkowej Góry - **projektowany zespół przyrodniczo – krajobrazowy.**

Na terenach rezerwatów zabrania się przede wszystkim zmieniania stosunków wodnych, wycinania i uszkodzania drzew, przebywania poza miejscami wyznaczonymi, oraz wszelkich innych czynności określonych w zarządzeniu Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 18 maja 1984 r. w sprawie uznania rezerwatu „Wielkopole” oraz zarządzeniu Ministra Ochrony Środowiska i Zasobów Naturalnych z dnia 12 sierpnia 1987 r. w sprawie uznania rezerwatu „Jawora”.

Występujące użytki ekologiczne to przede wszystkim tereny podmokłe. Na ich obszarach należy dążyć do zachowania panujących w ich otoczeniu warunków wilgotnościowych (ochrona porastającej roślinności, zaniechanie prac odwadniających).

Ochronie powinny podlegać także cenne okazy drzew znajdujące się na terenie gminy¹. Proponuje się wprowadzenie zakazu wykonywania robót ziemnych w sąsiedztwie wartościowych okazów w odległości co najmniej równej rzutowi korony drzewa na powierzchnię ziemi, jednak nie mniejszej niż 10 m. Ponadto wskazane jest opracowanie projektu rekonstrukcji i ochrony skarp nadbrzeżnych rzeki Pilicy i Strugi Młynki.

¹ Patrz podrozdz. Walory przyrodnicze gminy.

Wskazane jest także oznakowanie tablicami informacyjnymi i ostrzegawczymi wszelkich obszarów i obiektów chronionych na terenie gminy w tym także ostoi zwierzyny. Z uwagi na wyjątkowe walory przyrodnicze należy rozważyć możliwość wytyczenia na terenie gminy szlaków rowerowych i pieszych łączących wartościowe obszary takie jak rezerваты, uroczyska i zespoły przyrodniczo krajobrazowe.

Realizacja ochrony przyrody w odniesieniu do rezerwatów, pomników przyrody i użytków ekologicznych powinna odbywać się w porozumieniu z Wojewódzkim Konserwatorem Przyrody. W przypadku wątpliwości, co do zasad zagospodarowania terenu należy skontaktować się z WKP w Łodzi lub Dyрекcją Zespołu Nadpilicznych Parków Krajobrazowych w Moszczenicy.

Niezależnie do szczegółowych wytycznych dotyczących ochrony obszarów objętych lub proponowanych do objęcia ochroną prawną, na terenie gminy Ręčno należy ponadto:

- poddać bezwzględnej ochronie zieleni wysoką, zwłaszcza starodrzew stanowiący malowniczą enklawę zieleni wysokiej, wzbogacający krajobraz wiejski i stanowiący schronienie dla ptaków i drobnej zwierzyny,
- objąć ochroną wszelkie zadrzewienia i skupiska krzewów, występujące w różnych formach w tym jako ciągi zieleni przy ciekach, drogach oraz kępy zieleni wolno rosnącej i pojedyncze drzewa, a także roślinność torfowiskową i bagienną,
- objąć ochroną zieleni urządzoną – parki, skwery oraz cmentarze,
- przy realizacji inwestycji przyjąć zasadę maksymalnego oszczędzania istniejącej zieleni (zwłaszcza wysokiej) a zagospodarowanie powinno być tak przewidziane, aby strefa ponadnormatywnego oddziaływania zamykała się w granicach działki,
- przy sporządzaniu projektu zagospodarowania należy zwracać uwagę na właściwe zagospodarowanie najbliższego otoczenia budynków, kompozycji przestrzennej z uwzględnieniem właściwych nasadzeń i krzewów,
- istniejącą zieleni należy uzupełniać nowymi nasadzeniami, w tym również zieleni śródpolną i przydrożną.

Dolesienia należy wprowadzać na terenach o niskiej jakości gleb, nie nadających się pod uprawy rolne i nie użytkowanych rolniczo. Działania takie wpłyną na poprawę retencji, zmniejszenie izolacji ekosystemów leśnych, zwiększenie walorów krajobrazu oraz poprawienie naturalnych warunków do lęgów oraz bytowania drobnej zwierzyny i ptactwa. Z uwagi na znaczne nachylenie stoków (wzgórza, pola wydmore, skarpy) ważne jest wprowadzenie zadrzewień i zakrzewień śródpolnych w celu ograniczenia degradacji powierzchni ziemi.

Gospodarka w lasach powinna opierać się na zasadach zrównoważonego rozwoju, poprzez:

- ograniczenie procesu degradacji stosunków wodnych (zachowanie w stanie naturalnym i odtwarzanie śródleśnych zbiorników wodnych i cieków). Brzegi zbiorników i cieków poza obszarem lasu i łąk powinny być zalesione, obsadzone drzewami i krzewami w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń, powstrzymaniu erozji oraz umocnieniu brzegów,
- zachowanie w dolinach rzek lasów lęgowych, olsów i in. naturalnych formacji przyrodniczych regulujących wilgotność siedlisk i klimat lokalny,

- zachowanie w stanie niezmienionym śródleśnych „nieużytków” (bagna, trzęsawiska, mszary, torfowiska, wrzosowiska, wydmy) wraz z ich florą i fauną w celu ochrony pełnej różnorodności ekologicznej m. in. przez objęcie ich ochroną jako użytków ekologicznych,
- dostosowywanie sposobu zagospodarowywania lasów wodochronnych do potrzeb maksymalizacji funkcji, dla których zostały uznane za chronione.

Należy zatem m. in.:

- wzbogacać granice las – pole, las – woda, przez tworzenie na obrzeżach lasu pasa ochronnego o szerokości 20 – 30 m w formie stref ekotonowych. Strefy ekotonowe są niezmiernie ważne ze względu na swój charakter jako obszar stykowy pomiędzy dwoma ekosystemami, charakteryzujący się elementami przejściowymi pomiędzy jednym a drugim środowiskiem oraz bogactwem gatunków (tworzonym przez zespoły roślinne i zwierzęce obu ekosystemów),
- kształtować strefy ekotonowe przy trasach komunikacyjnych,
- inicjować naturalne odnowienia lasu,
- przywracać utraconą różnorodność biocenoz leśnych i wzbogacać krajobraz leśny poprzez różnicowanie zgodne z warunkami naturalnymi,
- preferować czynniki wzmagające trwałość lasu w całym postępowaniu hodowlanym i ochronnym.

Ochrona wód

Na terenie gminy Ręčno można wyróżnić dwa podstawowe rodzaje zagrożeń dla wód powierzchniowych i podziemnych:

- zagrożenia komunalne związane z gromadzeniem odpadów bytowych i odprowadzaniem ścieków do gruntu i cieków,
- zanieczyszczenia obszarowe związane głównie z działalnością rolnictwa (spływ powierzchniowy środków ochrony roślin i nawozów używanych w rolnictwie) a także z opadem zanieczyszczeń na powierzchnię terenu (pył, kwaśne deszcze).

Sposób ochrony wód przed zanieczyszczeniami obszarowymi i liniowymi określają postanowienia zawarte w Wojewódzkim Programie Pilica. W myśl tych przepisów należy:

- wprowadzać strefy ekotonowe wzdłuż rzek i zbiorników wodnych oraz zgodnie z potrzebami realizować hydrokonstrukcje w postaci stawów stabilizacyjnych i zbiorowisk bagiennych,
- podejmować działania mające na celu ograniczenie działania erozji bocznej rzeki Pilicy, zwłaszcza w miejscach silnego meandrowania. Proponuje się stosowanie naturalnych systemów stabilizujących brzegi, np. nasadzenie olch, jak również umacnianie brzegów faszyną (przy szerokości rzeki poniżej 12 m) oraz opaskami i ostrogami kamiennymi. Wszelkie sztuczne elementy powinny być wkomponowane w krajobraz dolin rzecznych i zapewniać utrzymanie bioróżnorodności charakterystycznej dla ekotonów nadbrzeżnych,
- wprowadzenie stref buforowych chroniących rzeki przed dopływem substancji biogenych. Na odcinkach szczególnie zagrożonych należy uwzględnić potrzebę rozbudowy stref buforowych, a także konieczność zwiększenia lesistości tych obszarów. Średnia szerokość strefy buforowej ustalona Programem wynosi 40 m

(szerokość powinna być uzależniona od lokalnego zagrożenia sphywami powierzchniowymi i od szerokości rzeki, jednak nie mniejsza niż 30 – 50 m).

Ze względów ekonomicznych i ekologicznych korzystne byłoby wykupienie i zalesienie gleb o niskiej klasie żyzności. Na odcinkach gdzie tego typu działania nie mogą być przeprowadzone należy rozbudować strefę przejściową woda – ląd w postaci stref ekotonowych. Ważny jest także dobór odpowiednich gatunków roślin wprowadzanych do strefy ekotonowej. Wskazane jest, aby były to gatunki rodzime o dużych przyrostach biomasy a jednocześnie poddające się zabiegom technicznym sprzyjającym utrzymaniu ich wysokiej zdolności filtracyjnej, np. wierzba, kalina, dąb. Jednocześnie w sposób kontrolowany należy wprowadzić gatunki roślin, będące aktywnymi biofiltratorami, np. trzcinę, pałkę wodną, sitowie czy rzesę.

Starorzecza towarzyszące Pilicy i inne naturalne zbiorniki wodne podlegają ochronie (zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001 r. w sprawie określenia rodzaju siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie, Dz. U. nr 92 poz. 1029). Ochrona powinna skoncentrować się na przeciwdziałaniu procesom osuszania i likwidacji starorzeczy, niedopuszczaniu do odcięcia istniejących połączeń z nurtem rzeki, utrzymaniu różnorodności biologicznej, siedliskowej i środowiskowej poprzez objęcie starorzeczy ochroną jako użytki ekologiczne. Należy także rozważyć połączenie wybranych starorzeczy z nurtem Pilicy.

Plan Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego ogranicza wprowadzanie nowych regulacji wodnych regulacji wodnych (odwodnienia), które nie powinny obejmować terenów:

- szczególnie cennych pod względem przyrodniczym, chroniących środowisko mało zmienione, zbliżone do naturalnego, stale podmokłych lub torfowiskowych, ponieważ stanowią one naturalne zbiorniki retencyjne.

Wojewódzki Program Pilica wskazuje także na konieczność wybudowania oczyszczalni ścieków w pierwszej kolejności w miejscowościach Ręčno, Placówka, Będzyn i przewiduje do wykonania 27,29 km kanalizacji na terenie gminy.

Wg hierarchii potrzeb obszarowych małej retencji w Polsce obszar gminy należy do strefy o dużych potrzebach rozwoju małej retencji. Wszystkie istniejące zbiorniki wodne powinny być z tego względu chronione podobnie jak wszelkie bagna i podmokłości. Ich brzegi, powinny być zalesione w celu ograniczenia dopływu zanieczyszczeń, powstrzymania erozji oraz umocnienia brzegów, co ograniczyłoby proces degradacji stosunków wodnych.

Integralnym elementem środowiska towarzyszącym wodom płynącym są doliny rzeczne stanowiące naturalne korytarze ekologiczne, hydrologiczne i przewietrzające oraz „rynny” koncentrujące elementy fauny i flory, ale i jednocześnie kumulujące zanieczyszczenia z górnej części dorzecza. Niezmiernie ważna jest zatem ochrona dolin rzecznych jako cennych elementów systemu ekologicznego, utrzymanie i wzbogacanie funkcjonującego systemu powiązań przyrodniczych. Występujące na terenie gminy doliny dopływów Pilicy powinny łączyć się bez przeszkód z doliną tej rzeki, tworząc jednolity system ekologiczny.

Obszary zagrożone wodami powodziowymi należy zagospodarowywać zgodnie z wytycznymi zawartymi w ustawie Prawo Wodne, z dnia 18 lipca 2001 r. (Dz. U. Nr 115, poz. 1229). Na obszarach bezpośredniego zagrożenia powodzią zabrania się wykonywania robót oraz czynności, które mogą utrudnić ochronę przed powodzią, a w szczególności:

- wykonywania urządzeń wodnych oraz wznoszenia innych obiektów budowlanych,
- sadzenia drzew lub krzewów, z wyjątkiem plantacji wiklinowych na potrzeby regulacji wód oraz roślinności stanowiącej element zabudowy biologicznej dolin rzecznych lub służącej do wzmocnienia brzegów, obwałowań lub odsypisk,
- zmiany ukształtowania terenu, składowania materiałów oraz wykonywania innych robót, z wyjątkiem robót związanych z regulacją lub utrzymywaniem wód.

Ochronie podlegają także istniejące tereny zmeliorowane. W przypadku lokalizowania obiektów i robót wykraczających poza zakres zwykłego korzystania z wód cieków znajdujących się na terenie gminy inwestor winien dokonać uzgodnienia z Wojewódzkim Zarządem Melioracji i Urządzeń Wodnych w Łodzi – Oddziałem w Piotrkowie Trybunalskim, a w dalszej kolejności uzyskać pozwolenie wodnoprawne starosty piotrkowskiego. Wszystkie zamierzenia dotyczące nowych budowli wodnych i ewentualnych urządzeń melioracyjnych należy poddać ocenie oddziaływania na środowisko.

Z uwagi na fakt, iż wody podziemne pochodzą z infiltracji opadów atmosferycznych w głąb ziemi, niosących ze sobą zanieczyszczenia zależne m. in. od rodzaju zagospodarowania powierzchni terenu, również w celu ochrony wód podziemnych niezbędne jest przeprowadzenie wyżej wymienionych działań mających na celu ochronę wód powierzchniowych. Głównym celem ochrony wód podziemnych jest zahamowanie procesów ich zanieczyszczania a w miarę możliwości przywrócenie i zachowanie ich naturalnej jakości dla obecnych i przyszłych użytkowników oraz zachowanie naturalnych funkcji tych wód w ekosystemach. Rozwiązania strategiczne dotyczące ochrony wód podziemnych muszą być realizowane w ścisłym powiązaniu z ogólną strategią w zakresie gospodarki wodnej oraz ochroną innych elementów środowiska.

Szacuje się, iż gmina Ręczno jest zводociągowana w 97 % przy bardzo niskim (zaledwie ok. 35 % wsi gminnej) stopniu skanalizowania. Ta niekorzystna relacja stwarza poważne zagrożenie dla czystości wód powierzchniowych i gruntowych. Zwiększenie ilości wody wykorzystywanej w gospodarstwach domowych (do czego wydatnie przyczynia się zводociągowanie) powiększa ilość ścieków, które w przypadku gminy Ręczno w większości nie są oczyszczane. Konieczne jest uporządkowanie gospodarki wodno-ściekowej z wykluczeniem jakichkolwiek przecieków zanieczyszczeń do wód gruntowych. Wymaga to możliwie najpełniejszego skanalizowania gminy, zastosowania oczyszczalni korzeniowych i przydomowych oraz szczelnych szamb. W pierwszym rzędzie polityka ta powinna być prowadzona na terenach z płytkim poziomem wód gruntowych, zwłaszcza w sąsiedztwie dolin oraz na obszarach większej koncentracji osadnictwa.

Konieczne jest również wyeliminowanie miejsc zrzutu nieoczyszczonych ścieków do wód płynących i stojących, uporządkowanie gospodarki środkami chemicznymi w rolnictwie, utworzenie barier ekologicznych, tzw. stref buforowych wzdłuż cieków w celu zatrzymania spływów powierzchniowych zanieczyszczonych wód oraz ustanowienie wokół ujęć wody stref ochrony w celu utrzymania wysokiej jakości czerpanej z nich wody.

Ochrona powierzchni ziemi

Ochrona powierzchni ziemi, zgodnie z ustawą Prawo ochrony środowiska (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, art. 101) polega na zapewnieniu jak najlepszej jej jakości, w szczególności poprzez: racjonalne gospodarowanie, zachowanie wartości przyrodniczych, zachowanie możliwości produkcyjnego wykorzystania, ograniczanie zmian naturalnego ukształtowania, utrzymanie jakości gleby i ziemi powyżej lub co najmniej na poziomie wymaganych standardów, doprowadzenie jakości gleby i ziemi co najmniej do wymaganych standardów gdy nie są one dotrzymane oraz zachowanie wartości kulturowych, z uwzględnieniem archeologicznych dóbr kultury.

Ochrona gleb

Powodem zanieczyszczenia gleb mogą być ścieki z gospodarstw domowych, obiektów przemysłowych i usługowych oraz niewłaściwie prowadzona gospodarka środkami chemicznymi w rolnictwie. Rezultatem są ograniczenia zdolności plonotwórczych gleb i pogorszenie ich jakości. Warunkiem poprawy stanu gleb jest z jednej strony poprawa ich składu chemicznego a z drugiej ograniczenie źródeł zanieczyszczeń. Pierwszy z tych warunków można spełnić poprzez wapnowanie oraz racjonalne, zrównoważone nawożenie i właściwe stosowanie środków ochrony roślin, drugi poprzez pełne skanalizowanie zwartych jednostek osadniczych oraz terenów o największej gęstości zaludnienia i odprowadzenie ścieków do oczyszczalni. Niezbędne jest także wyposażenie lokalnych źródeł emisji ścieków w urządzenia oczyszczające (biobloki, oczyszczalnie przydomowe, oczyszczalnie korzeniowe itp.), aby ograniczać i sukcesywnie likwidować przypadki odprowadzania ścieków z gospodarstw domowych do gruntu. Odprowadzanie ścieków do bezpośrednio do wód powierzchniowych ma również wpływ na jakość gleb. Zanieczyszczone cieki wodne doprowadzają do skażenia gleb w dolinach do głębokości zachodzącej infiltracji. Powodem zanieczyszczenia gleb mogą być również dzikie wysypiska śmieci, które powinny być likwidowane a wobec ich użytkowników wyciągane konsekwencje.

Na zanieczyszczenie gleb wpływają także drogi o dużym natężeniu ruchu, przecinające teren gminy. Szacunkowa strefa najbardziej szkodliwych zanieczyszczeń komunikacyjnych dla gleb sięga z reguły 10–20 m w zależności od warunków lokalnych, natomiast bezpośrednio oddziaływanie substancji szkodliwych w glebach odnotowane jest w odległości kilkudziesięciu metrów. Dla zmniejszenia zasięgu oraz intensywności oddziaływania dróg należy wprowadzić wzdłuż szlaków komunikacyjnych pasy zieleni o szerokości i składzie gatunkowym dostosowanym do intensywności zanieczyszczeń i najlepiej wytrzymujących presję zanieczyszczeń komunikacyjnych.

Szczególnej ochronie powinny podlegać gleby organiczne, niezależnie od klasy bonitacyjnej występujące na terenach rzecznych i zagłębieniach bezodpływowych. Gleby o najniższych klasach bonitacyjnych nie wykorzystane rolniczo wskazane są do zagospodarowania na cele nierolnicze oraz pod zalesienie.

Z uwagi na występowanie dużej ilości gleb okresowo suchych, (prawie 35 % gruntów ornych gminy) wskazany jest rozwój małej retencji i utrzymanie w odpowiednim stanie istniejących stawów, sadzawek i oczek wodnych. Stan czystości gleb uzasadnia celowość podjęcia i rozwoju rolnictwa ekologicznego.

Ochrona rzeźby

Powierzchnia ziemi podlega ochronie przed erozją. Procesy erozyjne występują na stokach o spadkach powyżej 5 stopni. Na tych terenach powinny zostać zastosowane zabiegi zapobiegające erozji, dostosowane do wielkości spadku oraz wprowadzone specjalne zasady gospodarowania rolnego (np.: orka w poprzek stoku).

Zagospodarowanie dolin rzecznych jako elementu rzeźby stanowiącego naturalne korytarze ekologiczne, hydrologiczne i przewietrzające, powinno odbywać się według ściśle określonych zasad. Doliny cieków są niezwykle ważnym elementem środowiska, dlatego całość dolin powinna być chroniona. Występujące na terenie gminy doliny powinny łączyć się bez przeszkód tworząc jednolity system ekologiczny. Dolina rzeki Pilicy na całej długości gminy jest wyjątkowo cenna ze względu na charakter zbliżony do naturalnego. Teren ten zasługuje na szczególną ochronę. Podobnie na ochronę zasługują doliny Strugi Młynki i Strugi Stobnickiej. W celu zachowania naturalnego fragmentu dolin rzecznych rzek płynących przez teren gminy należy bezwzględnie przestrzegać założeń ochrony zawartych w

Planie Ochrony Sulejowskiego Parku Krajobrazowego. W przypadku rozbudowy istniejących wiejskich układów osadniczych chronić należy naturalne walory krajobrazowe, ze szczególnym zachowaniem otwartych panoram. Wyklucza się możliwość wejścia z zabudową kubaturową na teren dolin, z wyjątkiem urządzeń i infrastruktury hydrotechnicznej, jak również przegradzania dolin nieażurowymi przegradami. Wyklucza się także możliwość grodzenia działek w sposób utrudniający wolny dostęp do rzek i cieków.

Konieczne jest także przestrzeganie zasad obowiązujących dla korytarzy ekologicznych:

- zakaz wyznaczania terenów zwartej zabudowy w sposób stanowiący przegrody poprzeczne w dolinach,
- ograniczenie wysokości budynków do dwóch kondygnacji, jednak nie więcej jak 7 m do najwyższego punktu dachu,
- priorytet stanowią zalesienia porolne.

Ochrona surowców mineralnych

W myśl ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska, złoża kopalin podlegają ochronie polegającej na racjonalnym gospodarowaniu ich zasobami oraz kompleksowym wykorzystaniu kopalin, w tym również kopalin towarzyszących (Dz. U. Nr 100, poz. 1085, art. 125). Ponadto, zgodnie z w/w ustawą, eksploatację złóż kopaliny przeprowadza się w sposób gospodarczo uzasadniony, przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku i przy zapewnieniu racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopaliny. Podejmujący eksploatację złóż kopaliny lub prowadzący tę eksploatację jest obowiązany przedsięwziąć środki niezbędne do ochrony zasobów złoża, jak również do ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych oraz przywracać do właściwego stanu inne elementy przyrodnicze (art. 126 ww. ustawy).

Szczegółowe zasady gospodarowania złożem kopaliny i związanej z eksploatacją złoża ochroną środowiska określają przepisy ustawy Prawo geologiczne i górnicze z dn. 4 lutego 1994 r. Udokumentowane złoża kopalin i wód podziemnych w granicach ich projektowanych stref ochronnych należy uwzględnić przy sporządzaniu miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego (Dz. U. Nr 27 poz. 96, Prawo geologiczne i górnicze).

Udokumentowane złoża do czasu rozpoczęcia eksploatacji lub skreślenia z rejestru złóż bilansowych, podlegają ochronie przed trwałym zainwestowaniem kubaturowym łącznie z wyznaczonym obszarem górniczym i terenem górnym. Czynnikiem o pierwszorzędym znaczeniu w likwidowaniu ujemnych skutków prowadzonej eksploatacji jest właściwe i sukcesywne (o ile pozwalają na to warunki wydobycia) wykonywanie zabiegów rekultywacyjnych. Zgodnie z ustawą o ochronie gruntów rolnych i leśnych, właściwi terytorialnie starostowie w porozumieniu z wójtem gminy powinni w sposób konsekwentny egzekwować od eksploatorów prawidłowe i terminowe zagospodarowywanie terenów poeksploatacyjnych.

Ochrona powietrza i ochrona przed hałasem

Warunki arosanitarne gminy są dobre na co wpływ ma przede wszystkim brak znaczących źródeł emisji zanieczyszczeń na terenie gminy (jedynym zakładem przemysłowym jest gorzelnia w Bąkowej Górze). Największymi źródłami zanieczyszczeń powietrza zlokalizowanymi na terenie gminy Ręczno są indywidualne paleniska oraz kotłownie gdyż większość budynków ogrzewana jest węglem. Konieczna jest budowa sieci gazyfikacyjnej (w oparciu o projektowany gazociąg wysokopięny ze stacją redukcyjną w

Ręcznie) zwłaszcza ze względów ekologicznych jako konsekwencja przestrzegania przepisów prawnych o obszarach chronionych znajdujących się na terenie gminy. Źródłem zanieczyszczeń w gminie jest także ruch komunikacyjny, zwłaszcza na drodze wojewódzkiej nr 742 relacji Przyglów – Ręczno – Przedbórz – Włoszczowa.

Niekorzystny wpływ na stan atmosfery w gminie mają także źródła zanieczyszczeń zlokalizowane poza jej granicami. Z uwagi na charakter cyrkulacji, są to przede wszystkim zakłady przemysłowe zlokalizowane na zachód od gminy, przede wszystkim w Bełchatowie i Radomsku. Stopień i zasięg oddziaływania substancji emitowanych (SO_2 , NO_x , węglowodory, pyły) jest różny w zależności od stopnia oczyszczania spalin, wielkości ich emisji oraz warunków atmosferycznych.

Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń uzyskać można poprzez zastosowanie urządzeń redukujących emisję oraz rezygnowanie z technologii przestarzałych, szkodliwych ekologicznie. Działania te powinny polegać na wyłączeniu lokalnych kotłowni na węgiel, szersze stosowanie gazu i ograniczanie liczby indywidualnych palenisk. Równie ważne jest ograniczenie zasięgu oddziaływania źródeł emisji zanieczyszczeń co można zrealizować poprzez obudowanie emitorów pasami zieleni o szerokości i składzie gatunkowym dostosowanym do intensywności i rodzaju zanieczyszczeń (pasy izolacyjne wzdłuż dróg, wokół stacji paliw, zakładów przemysłowych itp.).

Wskazana jest także redukcja uciążliwości związanych z nadmiernym hałasem. Na terenie gminy znaczny ruch komunikacyjny odbywa się przede wszystkim drogą wojewódzką. Strefa klimatu akustycznego o szerokości dostosowanej do natężenia hałasu spowodowanego ruchem pojazdów kołowych powinna być traktowana jako strefa potencjalnie negatywnych skutków dla ludzi, głównie w odniesieniu do zabudowy mieszkaniowej i obiektów użyteczności publicznej (budynki oświaty, zdrowia, wypoczynku). Obiekty takie powinny być chronione poprzez stosowanie izolacyjnych pasów zieleni lub za pomocą rozwiązań technicznych.

W celu poprawy warunków klimatycznych we wklęsłych formach terenu należy zapewnić tam swobodny przepływ powietrza poprzez likwidację wszelkich zapór poprzecznych. O ile to możliwe należy zachować obszary dolinne w formie użytków zielonych lub, jeśli została tam przekształcona antropogenicznie roślinność, umożliwić odnowienie się naturalnych zbiorowisk roślinnych (olsy, łągi).

2. Kierunki polityki przestrzennej w zakresie ochrony środowiska kulturowego

W związku z rolniczym charakterem gminy podstawowe zagrożenia środowiska kulturowego związane są z rozwojem zabudowy zagrodowej i wzrostem intensywności działań mających na celu zwiększenie produkcji rolnej. Zagrożeniem dla zasobów kulturowych jest także wyludnianie gminy spowodowane niskim stopniem zainwestowania na tym obszarze, a także nowa zabudowa niewłaściwa w formie i skali dla kulturowego sąsiedztwa.